

Yhdysvaltain itsenäisyysjulistus 1776

Pidämme itsestään selvinä totuuksina, että kaikki ihmiset on luotu tasa-arvoisiksi; että heidän Luojaansa on suonut heille eräitä luovuttamattomia oikeuksia; että näiden joukossa ovat elämä, vapaus ja pyrkimys onneen. Näiden oikeuksien turvaamiseksi ihmisten keskuudessa on perustettu hallituksia, jotka saavat oikeudenmukaisen valtansa hallittujen suostumuksesta, [– –] kun mikä tahansa hallituksen muoto tulee milloin tahansa turmiolliseksi näille päämäärille, kansalla on oikeus muuttaa sitä tai poistaa se ja perustaa uusi hallitus [– –]

a) Mitä valistukselle tyypillisiä ajatuksia siitä löydät ja mikä vaikutus sillä on ollut länsimaisiin yhteiskuntiin?

b) Vertaile alla olevaan ihmisoikeuksien julistukseen (1789)? Mitä yhteistä?

Ihmisoikeuksien julistus 1789

1. Ihmiset syntyvät ja elävät vapaina ja oikeuksiltaan tasavertaisina. Yhteiskunnalliset erot voivat perustua vain yleiseen etuun.
2. Kaiken poliittisen yhdistymisen päämäärä on ihmisen luonnollisten ja ikuisten oikeuksien suojeleminen; näitä ovat oikeus vapauteen, omistukseen, henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja sorron vastustamiseen.
3. Kaikki oikeus vallan käyttöön perustuu pohjimmaltaan kansaan; kukaan ei voi käyttää valtaa, joka ei ole kansasta lähtöisin.
4. Vapaus käsittää mahdollisuuden tehdä kaikkea sellaista, mikä ei vahingoita muita ihmisiä. Ihmisen luonnollisilla oikeuksilla ei ole muita rajoja kuin ne, jotka takaavat yhteiskunnan muille jäsenille samojen oikeuksien nautinnan; nämä rajat voidaan määritellä vain lailla.
5. Lailla ei saa kieltää muita kuin yhteiskunnalle vahingollisia toimintoja. Mitä ei ole lailla kielletty, sitä ei saa estää, eikä ketään saa pakottaa tekemään sellaista, mitä lailla ei ole määrätty.
6. Laki on yleisen tahdon ilmaus; kaikilla kansalaisilla on oikeus henkilökohtaisesti tai edustajan välityksellä päättää sen säätämisestä; sen täytyy olla sama kaikille, olkoon kysymys sitten suojelusta tai rangaistuksesta. Kaikilla kansalaisilla, ollen tasavertaisia lain edessä, on yhtäläinen pääsy kaikkiin julkisiin arvoihin, paikkoihin ja virkoihin kykyjensä mukaan ja ilman muuta erottelua kuin heidän avujensa ja taipumustensa mukaiset erot.
7. Ketään ei saa syyttää, pidättää tai pitää vangittuna muuta kuin lain säätämissä tapauksissa ja lain määrittämien normien mukaan. Ne, jotka tavoittelevat, välittävät, panevat toimeen tai antavat panna toimeen mielivaltaisia määräyksiä, on tuomittava; mutta kaikkien

kansalaisten, joita kutsutaan tai pidätetään, on heti toteltava; vastustamalla he tekevät itsestään syyllisiä rikokseen.

8. Lailla ei saa säätää kuin ehdottoman ja ilmeisen välttämättömiä rangaistuksia, eikä ketään saa rangaista muuta kuin lain perusteella, lain, joka aiemmin on rikoksesta säädetty, julkaistu ja laillisesti sovellettu.
9. Jokainen on syytön, kunnes julistetaan syylliseksi; jos henkilö on välttämätöntä pidättää, on lailla ankarasti ehkäistävä kaikki sellainen ankaruus, joka ei ole välttämätöntä henkilön pitämiseksi pidätettynä.
10. Kenenkään toimintaa ei saa rajoittaa hänen mielipiteittensä, vaikkapa uskonnollistenkin, takia, ellei niiden julki tuominen aiheuta haittaa lailla säädetylle julkiselle järjestykselle.
11. Vapaa ajatusten ja mielipiteiden vaihto on ihmisten kallisarvoisimpia oikeuksia. Kaikki kansalaiset voivat puhua, kirjoittaa ja julkaista mielipiteitään vapaasti paitsi silloin, kun he syyllistyvät tämän vapauden laissa määriteltyyn väärinkäyttämiseen.
12. Kansalaisten ja ihmisten oikeuksien turvaamiseksi on järjestysvalta välttämätön. Tämä järjestys on perustettu kaikkien hyödyksi, eikä niiden erityiseksi hyödyksi, joiden haltuun se on uskottu.
13. Järjestysvallan ylläpitämistä ja hallinnon kuluja varten on yleinen verotus välttämätön. Se täytyy jakaa tasavertaisesti kaikkien kansalaisten kesken suhteessa heidän varoihinsa.
14. Kansalaisilla on oikeus itse tai edustajansa välityksellä todeta julkisen veron tarve, oikeus vapaasti hyväksyä se, seurata sen käyttöä ja määrätä sen määrä, peruste, perimistapa ja kesto.
15. Yhteiskunnalla on oikeus vaatia selontekoa kaikilta hallintonsa julkisilta asiamiehiltä.
16. Sellaisessa yhteiskunnassa, jossa oikeuksien takaamista ei ole varmistettu eikä vallanjakoa ole määrätty, ei ole perustuslakia.
17. Omistusoikeus on loukkaamaton ja pyhä, eikä sitä saa ottaa keneltäkään pois, ellei laillisesti todettu yleinen tarve sitä aivan ilmeisesti edellytä toimeenpantavaksi oikeudenmukaisilla ehdoilla ja siten, että siitä ennalta maksetaan korvaus.